

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/dla-mediow/komunikaty/194365,27-listopada-1948-r-w-Krakowie-powstal-kolejny-trzeci-Jazz-Club.html>

11.05.2024, 11:36

27 listopada 1948 r. w Krakowie powstał kolejny, trzeci, Jazz Club

Data publikacji 27.11.2023

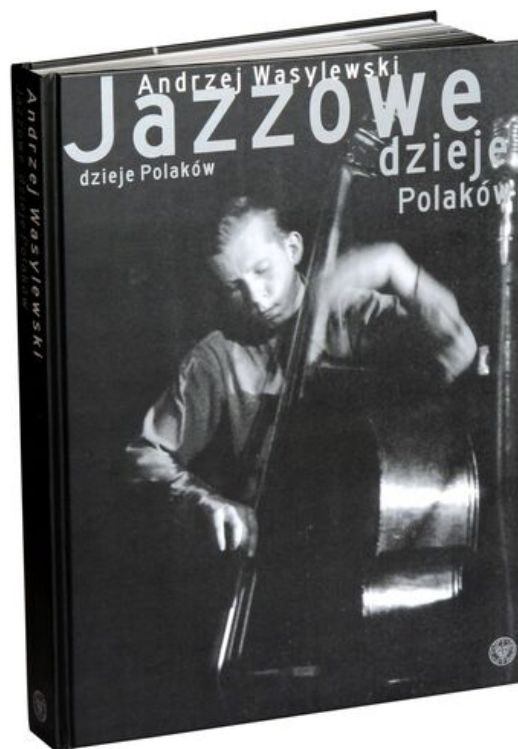
Historia jazzu w Polsce to fascynująca podróż przez różne epoki, style i postacie, które przyczyniły się do rozwoju tego unikalnego gatunku muzyki. Początki jazzu w Polsce datuje się na lata dwudzieste XX w.

Początki jazzu w Polsce

Jazz to niezwykła forma muzyczna, która narodziła się na przełomie XIX i XX w. w Stanach Zjednoczonych, z czasem znalazła swoje miejsce na scenie muzycznej na całym świecie. Polska, z bogatą tradycją muzyczną, nie była wyjątkiem.

Polska, odzyskując niepodległość w 1918 r., otwierała się na nowe kulturalne wpływy. Jazz, ze swoimi energetycznymi rytmami i improwizacyjnym podejściem, szybko zyskał popularność wśród młodego pokolenia, poszukującego nowych wyrazów artystycznych.

W latach 20. jazz w Polsce zaczął kształtować się pod wpływem amerykańskich orkiestr, takich jak orkiestra Paula Whitemana czy Fletcher Henderson Orchestra. To właśnie te zespoły wprowadziły polskich słuchaczy w świat charakterystycznych dźwięków jazzowych, łączących elementy bluesa, ragtime'u i muzyki afrykańskich korzeni. Jednym z pierwszych miejsc, gdzie polscy melomani mogli posłuchać jazzu na żywo, były

popularne kawiarnie i klubokawiarnie w Warszawie, Krakowie i Lwowie. W 1946 r. w Krakowie powstało pierwsze w Polsce Stowarzyszenie Jazzowe.

W okresie międzywojennym jazz w Polsce zaczął rozwijać się we własnym stylu, absorbując lokalne tradycje muzyczne. **Polski jazzowy awangardysta, Henryk Wars, był jednym z pionierów, którzy eksperymentowali z nowatorskimi formami jazzu.**

Powojenny jazz

Po wojnie pierwsze kluby jazzowe powstały w budynkach Chrześcijańskiego Związku Młodzieży Męskiej (Young Men's Christian Association YMCA). To właśnie YMCA ze swoimi ośrodkami w Warszawie, Łodzi i Krakowie przyczyniła się do rozkwitu jazzu w powojennej Polsce.

W stolicy Małopolski siedziba Koła Miłośników Muzyki Nowoczesnej oraz Jazz Clubu mieściła się przy ul. Krowoderskiej 8. W miejscu tym powstał pierwszy studencki zespół jazzowy, to tam odbywały się legendarne wykłady Jerzego Skarżyńskiego poświęcone jazzowi. Jerzy Duduś Matuszkiewicz tak wspominał założenie Jazz Clubu:

„Każdy, kto chciał założyć jakieś koło czy klub, mógł to zrobić, i YMCA zezwalała na tworzenie takich kół wewnątrz Stowarzyszenia. Myśmy korzystali głównie z płytoteki, z sali, tam były duże sale gimnastyczne, które służyły też jako koncertowe, i zakładając Jazz Club, mogliśmy urządzać koncerty. Prezes Zygmunt Milton Hammer grał na fortepianie, najlepsi muzycy stanowili zarząd Jazz Clubu – Witek Kujawski, Jurek Borowiec, chyba któryś z braci Szewczyków. Było tam jeszcze paru działaczy, ale w sumie niewielu muzyków czynnych, więc ja byłem „kierownikiem muzycznym”, prowadziłem to całe combo jazzowe, w którym prawdopodobnie było nie więcej niż trzydzieści osób.”

Działalność Jazz Clubu była wielokierunkowa. Były to m.in.: audycje słowno-muzyczne, które prowadził Jerzy Skarżyński, raz w miesiącu koncerty na żywo oraz wieczorki taneczne.

W 1949 r. majątek YMCA upaństwowiono, a siedziby organizacji zostały zamienione w socjalistyczne młodzieżowe domy kultury. Jazz w Polsce na kilka lat zamilkł, zszedł do tzw. „katakumb”.

Jazz po odwilży

Lata 50. i 60. to okres powolnego ożywienia jazzu w Polsce. Wydawnictwa muzyczne zaczęły wypuszczać pierwsze płyty jazzowe, a polscy artyści zyskali międzynarodowe

uznanie. Zespoły takie jak Melomani czy Novi Singers zdobyły popularność, przyczyniając się do kształtowania polskiego stylu jazzowego. W tym okresie narodził się również fenomen polskiego jazzu tradycyjnego, który łączył elementy jazzu z polską muzyką ludową.

Lata 70. to czas intensywnego rozwoju jazzu w Polsce. Powstawały nowe zespoły, festiwale jazzowe przyciągały zarówno krajowych, jak i zagranicznych wykonawców. Jazz stał się nie tylko formą muzyczną, ale także sposobem wyrażania sprzeciwu wobec ograniczeń narzuconych przez reżim komunistyczny. Grupy takie jak Laboratorium czy Zbigniew Namysłowski Quartet wyznaczały nowe kierunki w polskim jazzie, eksperymentując z fusion i free jazzem.

W latach 80. i 90. jazz w Polsce rozkwitał, pomimo trudnego okresu transformacji politycznej. Nowe pokolenie muzyków, takich jak Leszek Możdżer czy Tomasz Stańko, zdobyło uznanie zarówno w kraju, jak i za granicą. Polski jazz ewoluował, absorbuje wpływy różnych stylów i kierunków muzycznych, tworząc unikalne brzmienie, które nadal cieszy się popularnością.

Zachęcamy również do zapoznania się z materiałami audio-wideo, artykułami naukowymi znajdującymi się w portalu przystanekhistoria.pl:

- Tomasz Toborek, [Jazz w Peerelu](#)
- Maciej Kwaśniewski, [Jeden z najśłynniejszych muzyków świata składa pokłon Chopinowi, czyli Jazzowe Dzieje Polaków](#)
- Przystanek Historia: [Jazz i polityka w latach 1949-1958](#)
- Przystanek Historia: [Polski Jazz i polityka w latach 1959-1989 - cz. II](#)

W 2018 r. IPN wydał książkę [Andrzeja Wasylewskiego, Jazzowe dzieje Polaków. Biografia wielogłosowa](#). Książka „Jazzowe dzieje Polaków” to wielogłosowa opowieść o polskim jazzie największych twórców tego gatunku, m.in. Jerzego Dudusia Matuszkiewicza, Jana Ptaszyna Wróblewskiego, Michała Urbaniaka, Andrzeja Trzaskowskiego, Zbigniewa Namysłowskiego, Wojciecha Karolaka, Tomasza Stańki, Włodzimierza Nahornego... Z muzykami rozmawiał reżyser i operator filmowy Andrzej Wasylewski, który całość uzupełnił zdjęciami z żartobliwym komentarzem Wojciecha Karolaka oraz czterema krążkami DVD z filmem „Jazzowe dzieje Polski”, koncertem Jarka Śmietany i muzycznym filmem biograficznym – „Andrzejowi Trzaskowskiemu pro memoria”.

